

Článeková bibliografie literárního samizdatu

Příspěvek ke konferenci Samizdat a nezávislé iniciativy na Plzeňsku 70. a 80. let

„[Autoři ineditní literatury] jistě hodně ztratili, ale také získali: a sice takovou tvůrčí svobodu, jakou nikdy nikde literatura dosud neměla. Nejen totiž, že nejsou pod dozorem žádné cenzury, a mohou se proto postupně zbavovat posledních zbytků autocenzury, ale mohou se také postupně zbavovat ekonomického tlaku, který na ně vyvíjí redaktor: [...]“ píše ve svém příspěvku „Otazníky kolem ineditní literatury“, který vyšel ve 4. čísle *Kritického sborníku* v roce 1982, František Kautman. Dnešní doba se v našich zeměpisných šířkách podobá té, v níž článek vznikl, zdánlivě jen velmi málo. Autoři povětšinou nemohou být za své články a názory v nich prezentované odsouzeni k několikaletému pobytu za mřížemi. Fenomén samizdat jako by zakotvil v Československu především v sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století. Kdokoli dnes může do virtuálního prostoru internetu zavést své tvůrčí pokusy i celá hotová díla. Může zveřejnit názory na poslední koncert skupiny The Plastic People of the Universe, ekologický stav planety nebo na současného, předchozího i budoucího prezidenta. Témata, pro něž byl kdysi vyhrazen právě a jenom samizdat, se z velké části přesunula do veřejně dostupných médií. Přeci však nedošlo k této transformaci úplně a zcela. Dodnes existují podomácku či „neoficiálně“ vydávané tiskoviny, jacísi pokračovatelé samizdatu, zpravující čtenáře například o kulturních akcích v konkrétním regionu, nabízející pohled na novou tvorbu studentů uměleckých škol, dávající prostor začínajícím básníkům a prozaikům.

Samizdat je zkrátka fenoménem, který s postupem času mění svou formu, možná obsah, ale v žádném případě nemění své principy: být nezávislou a svobodnou tvůrčí a zpravodajskou platformou.

Ústav pro českou literaturu se rozhodl zpracovat článkovou bibliografii samizdatových periodik z období, které je s tímto fenoménem nejvíce spojeno: tedy 70. a 80. léta 20. století. Vzniká tak databáze s názvem **Česká literární bibliografie samizdatu**, která je dostupná na webových stránkách **biblio.ucl.cas.cz**. Ve spolupráci s projektem **Encyklopedie českého literárního samizdatu** mapuje samizdatové časopisy vydávané ve zmíněném období především v Čechách. Články, které je možné v databázi dohledat, jsou tematicky zaměřené na českou, ale rovněž světovou literaturu, z časopisů je excerповána primární tvorba (poezie, próza i písňové texty) i texty literatury věnované (recenze, doporučení k četbě, polemiky, kritiky, rozhovory se spisovateli a filozofy). U některých časopiseckých titulů je excerповční záběr širší, „celokulturní“ – objevují se zprávy z kulturních akcí: recenze filmů, výstav, koncertů a divadelních představení. V databázi je tak možné nalézt kupř. záznam k předmluvě k Durychově *Boží duze* od Jana Patočky, nebo zprávu o bratislavské výstavě malíře Vladimíra Kompánka vedle krátké prózy Jakuba Demla *Člověk v rouše fialovém*.

Databáze aktuálně obsahuje na 2600 záznamů z 25 excerповovaných časopisů, jsou to: *Abecední almanach*, *Akord*, *Bych*, *Co je?*, *Dej to dál*, *Dým*, *Fragment (K)*, *Gambra*, *Historické studie*, *HADR*, *Ječmínek*, *Jen pro blázny*, *Koruna*, *Lázeňský host*, *Možnost*, *O divadle*, *Opium pro lid*, *PARAF*, *Protějšší chodník*, *Sado-Maso*, *Severomoravská pasivita*, *Střední Evropa*, *Váhy*, *Vibrace a Západočeskej průser*.

Pro vyhledávání v nich funguje jednoduchý formulář, jehož pomocí badatel zadává podle potřeby konkrétního autora, zdrojový dokument, název článku, rok vydání časopisu nebo předmětové heslo:

AV ČR - ÚČL - Články

Přihlášení | Nastavení | Databáze | Ověření | Návěsta
 Prohlázení | Vyhledávání | Výsledky dotazu | Předchozí dotazy | Má schránka

Základní vyhledávání | Vyhledávání z více polí | Pokročilé vyhledávání | Vyhledávání pomocí CCL

Pokročilé vyhledávání

Pole pro vyhledávání	Zadejte slovo nebo slovní spojení	Blížkost slov?	Poč. záznamů
Autor	Zahradníček, Jan	☐ Ne ☐ Ano	947
Více polí	smz	☐ Ne ☐ Ano	2548
Více polí		☐ Ne ☐ Ano	

Báze pro vyhledávání: Ustav pro českou literaturu - Články

Pro zobrazení záznamů klepněte na Celkový počet záznamů.

OK | Vytisknout formulář

Omezení vyhledávání na:

Jazyk: všechny Rok od: Rok do: RRRR (Použijte ? pro pravoslavné zkrácení, pokud nechcete použít rozmezí oddílo.)

Formát: všechny

Tipy pro vyhledávání:

- Vyplňte všechna pole, která vyplnit chcete. Pokud použijete více než jeden řádek, vyhledávání zúžíte. Pokud použijete "Ano" pro "Blížkost slov?", můžete zadat slovní spojení např. *osobní počítač* a systém tomu bude rozumět tak, že chcete vyhledat jen takové záznamy, které mají slovo *počítač* VEDLE slova *osobní*.
- V dotazu nezáleží na tom, zda použijete velká nebo malá písmena. Například zadáte-li *počítač*, systém najde *počítač*, *Počítači*, *POČÍTAČ*.
- Pro vyhledání můžete ve svém dotazu použít logické operátory: AND a OR. Například byste mohli zadat *(srůce OR srdeční) AND chirurgie*, pokud byste chtěli vyhledat všechny záznamy, které obsahují slovo *srůce* nebo *srdeční* a zároveň slovo *chirurgie*.
- Systém podporuje synonyma, takže můžete hledat - například - slovo *color*. Výsledný seznam bude obsahovat záznamy, které mají uloženo slovo *color* nebo slovo *colour*.
- Použijte znak *?* pro nalezení záznamů, které obsahují části slov. Například *kvěť?* vyhledá záznamy, v nichž byla použita slova *kvěťna*, *kvěťinový*, *kvěťinářský* atd. V jiném příkladu *?ologie* umožní vyhledání záznamů, obsahujících slova *antropologie*, *archeologie*, *psychologie* atd. Znak *?* je také možno použít pro nalezení slov v různých pravopisech. Například *pre?ident* vyhledá jak záznamy se slovem *prezident*, tak *prezident*.

© 2011 Ex Libris
Partneři

Co databáze neobsahuje? Jsou to bibliografické záznamy časopisů, které jsou již zpracovány, byť jen v tištěné podobě. Pevně věříme, že je tento stav toliko přechodný. Výhledově bychom rádi tuto mezeru vyplnili a zároveň zpracovali i samizdatové sborníky, ale uvidíme, kolik nám na ně zbyde času a prostředků.

Za dlouhodobou spolupráci děkujeme knihovně samizdatové literatury v Praze Libri prohibiti, provozovateli webového portálu scriptum.cz, kde jsou uloženy některé naskenované samizdatové časopisy, a archivu Československého dokumentačního střediska nezávislé literatury, jež se po mnoha dlouhých letech přesunulo z německého Scheinfeldu pod patronát Národního muzea, tedy do Prahy. V neposlední řadě děkujeme i MŠMT za finanční podporu.

Gabriela Romanová
(Plzeň, říjen 2017)

/// ČLB
VÝZKUMNÁ INFRASTRUKTURA

Příspěvek vznikl jako výstup projektu Česká literární bibliografie podporovaného Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v rámci aktivit na podporu výzkumných infrastruktur (kód projektu LM2015059).